

Innhold

Forord	5
Forfattere	7
Kapittel 1	
Prøvetaking og preanalytiske forhold	15
<i>Astrid-Mette Husøy, Ann Cathrine Kroksveen, Marit Sverresdotter Sylte og Christine Morken</i>	
1.1 Preanalyse og den totale analyseprosessen	16
1.2 Preanalytisk kompetanse	18
1.3 Internasjonale standarder og reguleringer	19
Kapittel 2	
Biologisk variasjon	22
<i>Astrid-Mette Husøy, Marit Sverresdotter Sylte, Christine Morken og Ann Cathrine Kroksveen</i>	
2.1 Referanseområde og variasjon innen-individ og mellom-individ	22
2.2 Normale biologiske variasjoner	23
2.3 Kroppens stilling og fysisk aktivitet	25
2.4 Kosthold og livsstil	26
2.5 Andre faktorer	28
Kapittel 3	
Prøvetakerens rolle i møte med pasienten	32
<i>Turid Aarhus Braseth, Trond Brattelid og Astrid-Mette Husøy</i>	
3.1 Faglig forsvarlighet	33
3.2 Organisering av prøvetakingen	35
3.3 Møte med pasienten	36
3.4 Kommunikasjon med pasienten	36
3.5 Prøvetaking av ulike pasientgrupper	38

3.6 Pasienter som motsetter seg prøvetaking	41
3.7 Pasienterfaringer omkring blodprøvetaking	42

Kapittel 4

Identifikasjon og pasientsikkerhet	46
---	----

Astrid-Mette Husøy og Sofie Hovstad

4.1 Rekvisisjonen	46
4.2 Identifikasjon av pasienten	47
4.3 Merking av prøvetakingsrør	49
4.4 Pasientsikkerhet	49

Kapittel 5

Infeksjonsforebygging og smittevern	52
--	----

Astrid-Mette Husøy, Elisabeth Astrup og Dorthea Oma

5.1 Smittevern	52
5.2 Basale smittevernrutiner	53
5.3 Håndhygiene	55
5.4 Hanskebruk	57
5.5 Huddesinfeksjon ved blodprøvetaking	59
5.6 Bruk av isolering som forebygging mot smitte	60
5.7 Blodsmitte og stikkskader	61
5.8 Andre spesielle hensyn for prøvetakere	65

Kapittel 6

Utstyr til venøs prøvetaking	68
---	----

*Astrid-Mette Husøy, Sofie Hovstad, Nina Marie Namtvedt,
Elin Askeland og Solveig Blaaflat*

6.1 Prøvetakingssystemer	69
6.2 Kanyler og kanyلهoldere	70
6.3 Generelt om prøvetakingsrør	72
6.4 Prøvematerialer og tilsetningsstoffer i prøvetakingsrør	73
6.5 Serumrør	75
6.6 Rør tilsatt antikoagulasjonsmiddel	77
6.7 Spesialrør	79
6.8 Hjelpemiddel til å lokalisere vener	81

Kapittel 7

Venøs prøvetaking 85

*Astrid-Mette Husøy, Sofie Hovstad, Solveig Blaaflat og
Nina Marie Namtvedt*

7.1 Kort om anatomi og fysiologi	85
7.2 Lokalisering av punksjonssted	87
7.3 Huddesinfeksjon	89
7.4 Venepunksjon	90
7.5 Rekkefølge for fylling av prøvetakingsrør	92
7.6 Bruk av kasterør	95
7.7 Tidspunkt for prøvetaking	95
7.8 Feilkilder ved venøs blodprøvetaking	96
7.9 Tekniske problemer under prøvetakingen	99
7.10 Pasientrelaterte komplikasjoner	101

Kapittel 8

Spesiell prøvetaking 106

*Astrid-Mette Husøy, Sofie Hovstad, Nina Marie Namtvedt og
Solveig Blaaflat*

8.1 Prøvetaking til blodkultur	106
8.2 Prøvetaking hos pasienter med intravenøs terapi	110
8.3 Blodprøvetaking av isolerte pasienter	111
8.4 Prøvetaking fra kateter	113
8.5 Prøvetaking til blodgassanalyser	121

Kapittel 9

Kapillær prøvetaking 128

*Astrid-Mette Husøy, Marianne Svendsen, Jill Hviding,
Grete Rustan Knudsen, Sigrun Irene Kjærstad, Elin Askeland og
Merete Knudsen Litleskare*

9.1 Kapillærblod	128
9.2 Forholdsregler ved kapillær prøvetaking	129
9.3 Utstyr til kapillær prøvetaking	132
9.4 Kapillær prøvetaking i finger	134

Kapittel 10

Prøvetaking på barn..... 139

Astrid-Mette Husøy, Merete Knudsen Litleskare, Sigrun Irene Kjærstad, Marianne Svendsen og Jill Hviding

10.1 Barnet som pasient	139
10.2 Smertelindring.....	144
10.3 Veneprobe versus kapillærprobe.....	148
10.4 Venøs prøvetaking på barn	150
10.5 Åpen venøs prøvetaking på nyfødte	152
10.6 Kapillær prøvetaking i hæl på nyfødte og spedbarn.....	154
10.7 Nyfødtsscreening.....	157

Kapittel 11

Prøvehåndtering..... 163

Astrid-Mette Husøy, Marit Sverresdotter Sylte, Elisabeth Astrup, Christine Morken og Ann Cathrine Kroksveen

11.1 Presentrifugering	164
11.2 Sentrifugering.....	166
11.3 Postsentrifugering	169
11.4 Transport og forsendelse av prøver	171
11.5 Prøvens kvalitet og kriterier for avvisning av prøver.....	173

Kapittel 12

Interferens..... 177

Christine Morken, Elisabeth Astrup og Astrid-Mette Husøy

12.1 Hemolyse.....	178
12.2 Lipemi	180
12.3 Andre aktuelle interfererende faktorer	181

Kapittel 13

Pasientnær analysering..... 185

Christine Morken, Grete Rustan Knudsen og Astrid-Mette Husøy

13.1 Introduksjon til PNA	185
13.2 Fordeler og ulemper med PNA.....	186
13.3 Kvalitetskontroll og kvalitetssikring av pasientnære analyser	187
13.4 PNA i spesialisthelsetjenesten.....	190

13.5 PNA i primærhelsetjenesten.....	190
13.6 Spesiell prøvetaking ved noen pasientnære analyser	191
13.7 Egenmåling og selvtesting	193

Kapittel 14

Urinprøver	196
-------------------------	-----

Astrid-Mette Husøy, Grete Rustan Knudsen og Irene Nygård

14.1 Prøvetaking og preanalytiske forhold ved urinprøver	197
14.2 Holdbarhet, oppbevaring og transport av urinprøver	201
14.3 Urinprøver til bakteriologisk undersøkelse	202
14.4 Strimmeltesting.....	203
14.5 Andre urinundersøkelser	207

Kapittel 15

Preanalytisk kvalitetsforbedring	210
---	-----

*Astrid-Mette Husøy, Marit Sverresdotter Sylte, Elisabeth Astrup,
Christine Morken og Ann Cathrine Kroksveen*

15.1 Kvalitetssikringssystem og akkreditering.....	210
15.2 Kvalitetssikring i den preanalytiske prosessen	211
15.3 Analyseresultatets usikkerhet.....	214

Kapittel 16

Forskningsstudier og biobank	218
---	-----

Ann Cathrine Kroksveen og Astrid-Mette Husøy

16.1 Biobanker	218
16.2 Biobanking og preanalyse.....	219
16.3 Forskningsetikk	221
16.4 Standarder for biobanking	222

Ordliste	225
-----------------------	-----

Stikkordregister	233
-------------------------------	-----